

KORAK NAPREJ V KULTURO

V prvem letu svobode se je pojmovanje kulture pri Slovencih po eni strani posplošilo, po drugi izostrilo. Kultura ni več nekaj ozkega, samo izbrancem dostopna, nekaj vase zaprtega in zakrknjenega — marveč nekaj, kar se neprestano giblje ter je živo povezano z množicami in množičnimi organizacijami. Podreja si vsa področja prostovoljnega udejstvovanja in dela. Kultura — to ni samo koncert, razstava likovnih umetnosti, književna revija, gledališka predstava — to je tudi vsak film, recitacija, prireditelj na vasi, miting z izbranimi sporedom, predavanje in sploh vsak nastop, ki kaže stremilnost k idejam za boljše budočnost. Sem spada n. pr. prosvetljevanje, ki se začne s plamenotopom, nadaljuje z dnevnim tiskom in vestniško publikacijo ter se kot kulturna nadstavba konča neke v razmotrivaju o dialektiki.

Literarno število za 1. 1945 predstavlja »Slovenski zbornik 1945«, ki je izšel v leksikalnem formatu in ga je uredil Jos. Kozak. Tam so natančni referati s 4. zasedanja, plenuma kulturnih delavcev Slovenije v začetku avgusta lanskega leta. Ferdo Kozak piše o domovinski vojni in kulturi, Josip Vidmar o osvobodilni vojni in slovenski kulturi. Jos. Kozak o vzhodu nove tvojnosti, Edvard Koček o osvobodilnem boju in svetovnem nazoru, Franček Kidrič o znanosti v Sovjetski zvezi, E. Kardelj o vprašanju Julijanske krajine, Boris Kidrič o razredni logiki v nar. osv. gibanju. Ld. Knjižna nudi zgoščeno pregled vseh idej in dogodkov, ki so spremljali osvobodilno borbo od usodnih velikonočnih dni 1941. do 1. 1945. Priloge, ki so zelo številne, nazorno izpolnjujejo članke in razprave ter kažejo, kako trnjevo pot je moral prehoditi slovenski narod, preden si je priobrazil svobodo.

Iz državne založbe Slovenije

Letos bomo dobili književno revijo, ki nadomešča vse nekdanje literarne mesečnike (»Ljubljanski zvon«, »Sodobnost«, »Dom in svet« in drugi). Imečete se »Novi svet«, izdaja jo Društvo slovenskih književnikov, uredjuje Jos. Kozak. Prvi številski zvezek za obdobje januar-april so izšli v začetni knjigi, ki šteje nad 300 strani. »Novi svet« izdaja pri Državni založbi Slovenije.

Ta založba, ki je osrednje podjetje svoje stroke, je postavila v teletističnega književnega programa monumentalno izdajo »Zbranih del slovenskih pisnikov od naših dni«. Knjige bodo izhajale v enotni opremljeni in znane, avtorstvo dogajajo modernje urejeni obliki. Izšli bodo: Linhart, Vodnik, Prešeren, Trdin, Levstik, Jenko, Mencinger, Stritar, Jurčič, Gregorčič, Tavcar, Keranič, Alkerc, Kette, Mum, Cankar, Zupič, Kmetec, Kozak, Kosič. Spis navedenih pisnikov bo izhajal v knjigah po 20 pol ali 320 strani. Prva knjiga te serije izide še ta mesec in pomeni pomembno delo Srečka Kosoveca. V juniju pride na vrsto Alkerc, v septembru Jurčič, v oktobru Trdin, v novembru Keranič, v decembru Linhart. Vseknega pisatelja bo obdelal poseben urednik, ki bo gradivo znanstveno pregledal in ga opremil s potrebnimi opazkami.

Pred kratkim je izšel Prešeren za slovo uporabo v prireditvi dr. A. Slodjanja; za stoletnico prve izdaje Prešerenovih »Poezij«, ki bo prihodnje leto, pa bo Državna založba izdala Prešeren v redakciji akademika Fr. Kidriča v petih knjigah. Prvi dve sta namenjeni letos. V njih bodo objavljene pesmi in korespondenca. Tretja bo obsegala biografsko gradivo in slike, ki se nanašajo na Prešeren in izide življenjske pisne Prešeren v podrobni obdelavi. Tista založba napoveduje iz zbirke svetovnih klasikov, v kateri bodo: Thackeray, Möller, A. Čehov, L. N. Tolstoj, Zola, Shakespeare, Aleksei Tolstoj in rimski pisatelj Lukijan. Pripravlja se tudi izdaja pojedinih spisov; zbornik Kardeljevih člankov iz let nar. osv. borbe z naslovom »Pot nove Jugoslavije«, istega pisatelja »Razvoj slovenskega narodnega vprašanja«, E. Kočeka »Partizanski dnevniki«, Jos. Kozaka »Vojni spomini«, Ferda Kozaka zbirka esejev »Med dvema vojnama«, Milka Kranjca roman »Para sv. Ivana« itd.

Založba Slov. knjižnega zavoda nam je dala:

Slovenski knjižni zavod je izdal Ingoličeve novele »Pred sončnim vzhodom«, Milka Kranjca »Tihotinja in pejaže«, Ferda Kosiča »Bele Tulpe«, Prežihovega Voranca roman »Jannica«, Jos. Kozaka eseje »Blodnje«, Puškinove pesmi v prevodu M. Klopčiča in O. Zupančiča. Največji je M. Kranjca roman »Pisem gora«, v pripravi so izbrani spisi M. Gorkoga v 10 do 12 zvezkih. Med njimi bodo romani: Mati, Poma Gorkojeva, Artamanovi in druga dela v prevodu Vlad Levstika.

Cankarjeva založba pripravlja marksistično-leninistično literaturo. Izdala je Iljino knjigo »Priroda in ljudje« v polni izdaji, ki ji bo sledila »Leninova poba«. Dopolnila je Engelsovo »Eneurobach« in Alekseja Tolstaja »Kruha«, v pripravi sta življenjske Lenina in Stalina, nadalje Leninov »Imperializem«, Ostrovskega romana »Rojeni v burli«, roman M. Solohova »Tih Dni«, Gorkova »Nepokojni«, francoskega pisatelja Maupassanta »Clovek« ter Dreiserjevo »Amerikanska tragedija«.

»Mladinska knjiga« izdaja dva

Prerez slovenskega kulturnega življenja leto dni po osvoboditvi

mesečnika, »Ciciban« za najmlajše je razkošno koloriran, »Pionir« za odrasle pa v navadnem tisku, toda obilno ilustriran. Josip Ribičič, ki urejuje oba lista, je napisal knjižico »Udamiki«, Albert Sirok in slikar Igor Vidic sta izdala mladinsko slikanico. V pripravi sta Iljino knjiga »Kako je Človek postal velikan« in

Za koordinacijo gledališkega življenja skrbi Gledališki svet, sestavljen iz vodilnih činiteljev glavnih gledaliških ustanov in odrskih strokovnjakov. Zasnova na je knjižnica, ki bo s svojimi izdajami kazala smer gledališkemu odrom na doželi. V zbirki je že izšel Cankarjev »Kraji« na Betajlovici. Nadaljuje ga bodo:

jo nasvete o strokovni literaturi, prirejalje strokovne teorije in razstave knjig ter skušajo zbrati vse podatke o znanstvenih knjižnicah v zasebnih rokah. Najnovejša pridobitev prosvetno-kulturne propagande je »Agitovoz«, po načrtu zgrajen kamion, v katerem je prostora za 4000 knjig. Ta voz na lico mesta opremlja knjižnice in čitalnice in prireja predavanja. Je torej nekakšne vrste potujoča razstava, ki kaže pregled slovenskega tiska po osvoboditvi.

Razstave muzejstvo šolstvo in drugo

Razstave, umetnostnih in drugih, je bilo v vseh krajih Slovenije na izbiro. Med splošno kulturnimi je bila najzanimivejša Prešerenova z rokopisi, faksimili, tiskani in slikami Prešerenove dobe, ob peti obletnici ustanovitve OF pa je bila doprta partizanska razstava, ki prikazuje vse faze osvobodilne borbe z najrazličnejšimi strani ter ima dokumentaren značaj.

Tudi plena umetnost ni bila zanemarljiva. Pisana dvojica Bla in Pino Mlakar sta nastopila s koreografsko študijo »Loki«, ki prikazuje zgodbo ljubezni in v »Vragu na vasi«. Gostoval je rški državni ansambl narodnih plesov, ki je pokazal visoko stopnjo plesne kulture pri narodnih Sovjetske zveze.

Veliko zanimanje vlada za tečaj in učbenika ruskega jezika. V tisku je rusko-slovenski slovar, ki nam je v današnjih razmerah neobhodno potreben, kajti Davorina Hristića delo le vrste je postalo velika redkost, poleg tega je za rastarstvo.

Muzejski znanosti so posvečena potrebna pozornost. Varstvo spomenikov, ki je bilo v pretekli dobi prepričeno dobi volji konservatorjev, je danes prešlo v državno uravnavo. Ustanovljen je zavod za zaščito kulturnih spomenikov, ki ima v razvidnih spomenike ter jih restavira in ohranja.

Solstvo se preureja. Pred zadnjo vojno je imela Slovenija 888 ljudskih kol in 4367 učiteljev in 172.933 učencev. Danes posluje 867 kol s 2569 kvalificiranimi učitelji in 456 pomožnimi učnimi močmi. Ljudske kole pobraja 152.310 učencev. Upadek učiteljev in učencev je posledica vojne in opustošenja v letih fašistične okupacije.

V primeru z ljudskimi šolstvom kaže srednje šolstvo lep napredek. Slovenija ima 43 gimnazij in 22 popolnih gimnazij s 301 razredom, 531 oddelki in 19.284 dijakov. Tudi visoko šolstvo se je razvilo. Medicinska fakulteta ljubljanske univerze je prešla v kompetenco ministrstva za narodno zdravje. Novost je gospodarska fakulteta, ki ima za dekana prof. Guštinčiča. Tudi za manjšinsko šolstvo je poskrbljeno in se za njim izdelujejo posebni učni načrti. Za ljudsko prosveto skrbijo v Sloveniji izveščniki ljubljanske in širši ljudske univerze. Silne ustanove pa ima danes skoraj vsak večji kraj, tako da je pot do izpolnitve vsakega otroka praktično odprta. Ljudske Republike Jugoslavije.

Namesto humorna

Pojasnijo: prva karikatura je iz knjige Drehscheibe Triest, izdane v Trstu 1945. v založbi »Deutsche Adria« - Verlag, Motiv Goebbelsove propagande so izven debate.

»Druga« karikatura je v novi izdaji zagledala hčrta v »humorističnem« tehniku »El Spina«, v Pulju, 1. junija 1946, trinajst mesecev po likvidaciji prvega karikatrista in po skoraj enem letu zavzevalne vojaške uprave. Motiv Goebbelsove propagande so izven debate.

»Drehscheibe Triest« je v Trstu 1945. v založbi »Deutsche Adria« - Verlag, Motiv Goebbelsove propagande so izven debate. »Druga« karikatura je v novi izdaji zagledala hčrta v »humorističnem« tehniku »El Spina«, v Pulju, 1. junija 1946, trinajst mesecev po likvidaciji prvega karikatrista in po skoraj enem letu zavzevalne vojaške uprave. Motiv Goebbelsove propagande so izven debate.

sove propagande so jasno tudi tu izven debate. Zaključek. Od dveh ene: Ali sta avtorja obeh karikatür ena in ista oseba (kar bi se dalo sklepati iz dejstva, da knjiga, iz katere je »druga« karikatura preračena, se ni bila v razprodaji) ali pa si je avtor »druga« karikatura oskrbel tečaj agoraj omenjene knjige in kopiral prvo karikaturo. Na to bo že kakor koli, jasno in nesporno, je, da glede vsebine ni med prvo in drugo karikaturo nobene razlike: obe izhajata iz iste fašistične mentalitete. (Možno je sicer že fašistična konceptualnost obeh avtorjev, a ta ohrani svojo dokazino moč slasti pri popolnoma nesporodni karikaturah).

Vprašamo g. polkovnika Streeta: Ko ste že ukinili humoristični tehnik »El Canguro«, bi radi vedeli vaše mnenje glede zavezniškega demokratičnega in anti-fašističnega značaja spora proti-benič karikatür, ki jih najdemo bodisi v knjigi »Drehscheibe Triest«, stran 136, bodisi v »humorističnem« tehniku »El Spina«, št. 22, stran 2.

Nekaj človek je stal vse časopis, ardit in v nadrepi: — Komaj sem vas dobil, v tej temi ne bi mogla najti niti lastne hiše, — je dejal, ko je strdal sneg s kape. — Ali je to poročnik?

— Da — so mu odgovorili. — A zakaj, tovariš?

— Kako, zakaj? Ima je sedaj tam neke v vasi na porodu, vidite, zato.

— In kdo sta vi?

— Sel sem mimo. Prihajam z nočnega dela. Pojdimo brže. Tja vas bom odpeljal. Vidite, tja bomo došli. Sel sem in tam je bila ona. Nikogar ni bilo razen mene. Ni sem babica.

Cez nekaj trenutkov so se Irena, bolničar in prišel žurili preko snežnih zametov. Bilo je temno ko v rogu. Hise so se dvigale kot črni. Nikjer niti ena svetilna. Snežni metel je nosil snežne komolce po zraku; zdelo se je, da prozorne, hladne in hitre senice tridno beže po ulici.

Pri nekem snežnem zametu so se usedli in stisnili drug k drugemu. Slišati je bilo ostro živčevje, ki se je približevalo čedav, ki je bolj glasno. Upognili so glave med ramena. Neke izza ogla je začel rdeč plamen in pok od eksplozije se je razlegal po ulici. S strahu neke hise so zleteli svedniki in se hitro zvonca razšli na semljici.

— Jof, če te zadene! — je dejala Irena.

— Ne bo, ona je tam na drugi strani, hitite je tam, — je dejal prišel. — Glejte, tam za ono svetilko. Jas pa sem obhitel, saj vidite, kako nas danes obmetava. Lahko nas bodo le bolj potolčki.

Irena ni bila strokovna babiča.

V. Tihonov:

Slušala je v bolnici, kjer so nudili pomoč poročnicam, sedaj pa je trepetala iti v noč, kjer udarjajo granate in za vsako ceno najti ženo, ki je na porodu, ter ji pomagati. Ni se smelo nič čakati. Nihče drugi ne bo prišel na pomoč. Gluha noč. Vihar, mraz in streljanje. Tulec se nad glavo šivale vedno nove in nove granate. Irena je z bolničarjem skakala od enega do drugega snežnega zameta in prisluškovala nepremično.

Z druge strani je bilo čuti ječanje. Stekli so tja in res, za svetliko je, kakor je dejal prišel, čedav ona ob idu neke hise, katere vrata so bila čvrsto zaklenjena, in se vsedla na sneg. Irena pa je padla pred njo na kolena in v ženski jo zgrabi z vročo, drhtečo roko.

Prekajano je bilo, da bi to čeno odpremiti v bolnico. Bila je na porodu. Na porodu je bila v snegu, v temni, stinski noči, ki jo je razsvetljeval samo plamen granat. Irena je pogledala okoli sebe. Vse je bilo videti nekam otožno, kot v pravljici. Sneg je naletal za vrat, večer je krepko bil v obraz, roke so bile premrzle, srce je od razburjenja bilo tako, da je silila njegove udarce. Zdelo se je, kot da ni niti nobenega Lenina, grada, tamveč da je to divja, temna pustinja, po kateri se vrti pod vihar ob živčevju sovraničnikov granat. Zaman bi bilo trkati na ta zaklenjena vrata, zaman bi bilo klicati koga, nemo.

M. Gorkij: O PROLETARSKI UMETNOSTI (Odlomek)

Maksim Gorkij je pisal literarnemu kroviški tehnični kole v Pokrovskeem, ko so ga vprašali, če je proletarski pisatelj ali ne, pismo, v katerem pravi:

»Mene osobno ne zanima spor kritikov, ali sem proletarski pisatelj ali ne. V nedolžnih jubilejskih čestitkah, ki jih prejmem iz vseh koncev Unije, me imenujejo delavci soglasno »slovenski«, »tovariši«. Ponosen sem, da me tej delavci za svojega, to je moj ranični ponos in velika čast zame.

Toda naziv »proletarski« po mojem mnenju ne odgovarja več popolnoma resničnemu položaju delovnih množic Sovjetske zveze. Proletarci so, kakor veste, razred ljudi, ki žive od svojega osebnega zaslužka in nimajo nobenih drugih sredstev za pridobivanje vsakdanjega kruha. Če je torej ta naziv iz uporabljen tudi za delavce in kmetje Sovjetske zveze, delovno množico, ki je prevzela politično moč naše zemlje in ki zavzema polovico vse gospodarstvo in vse zaklade, — morate to vprašanje rešiti sami.

Vprašate: »Na katerih posebnih znakih je spoznat pravica proletarskega pisatelja?« Menim, da je zelo mnogo takih znakov, h katerim spada: aktivno sovrstništvo pisatelja do vsega, kar človeka od zunaj ali od znotraj tiči, do vsega, kar ovira njegov avtorski razvoj in njegovo rast, neusmiljeno sovrstništvo do vseh lenuhov, zajedalcev, ljudi brez prepričanja, sploh do vseh falotov vseh načinov in oblik.

Spoštovanje človeka kot vira ustvarjalnega sila, stvaritelja vseh del, vseh čudežev tega sveta, borca zoper naravne sile in stvaritelja druge narave, ki jo tvori dela človeka, njegova znanost in

tehnika, da bi ga osvobodile od brezkoristnega razalčavanja njegovih telesnih moči.

Pesniško upodabljanje kolektivnega dela, katerega oblike, ki popolnoma izkazujejo oblast človeka nad človekom in nemišlino izkoriščanje njegovih sil.

Vrednotenje čene ne samo kot vira telesnega učka, nego kot tovarisa in pomočnika v težki življenjski borbi.

Razmerje do otrok kot do ljudi, katerim smo v vsem svojem delu odgovorni.

Stremenje pisatelja, z vsami sredstvi povzročiti aktivnost človeka do življenja, mu vcepjati zaupanje do lastne moči, po svoji zmogljivosti v sebi in izven sebe premagati vse, kar ovira človeka pri razumevanju velikega smotra življenja in občutenju ogromnega pomena in radosti dela.

To je po mojem kratkem obrisu možna nazora o pisatelju, ki ga potrebuje delavski svet.

Izšlo v »Kolektoru Cankarjeve družbe« za leto 1939.

Prostovoljec ded Jerohin

»O slovenske domovinske vojne«

Razjarjeni kozaki so spuščali na Nemce iz miraljev in avtomatskih pušk rafal za rafalom, obsepalj suvraničnike okope z ročnimi granatami in razjarjeni vzklikali: — Nate gadjje, za našega Jerohina!

»Ded Jerohin se je javil v edino prostovoljno. Nihče seveda ni mislil, da se bo šestdesetletni starec boril s puško v roki. Ko se ga kozaki sprejeli v svojo ardo, so računali s tem, da bo skrbel za konje, za krmo, da v zavetju ob ognjišču pripraveval mladim borcem o svojih izkusitv. Toda se v prvi bitki so se prepričali, da ni moglo zadržati deda v rezervi.

— Kaj hočete mene, starca, užititi? Morda mislite, da vam bom varoval vozove v pratežu? Prišel sem, da bijem Nemce.

Od tedaj ded ne te da ni zaočal za mladimi, temveč jih je celo prekal.

— Hitreje, fantje! — je vzpodbujal kozake.

— In kosarska lavina se je valila naprej.

V vojni metelcu je Jerohinov glas odmeval vsoje glasno. Tudi v tem poslednjem boju v njegove življenju, ko je naglo plezal na stropino, je ded vzpodbujal: — Naprij! Hitreje!

Premražen ljudje so se ogreli. Razpoko se so mine. Vali tople zraku in dušiljivi dim so zgolile. Okoli ušes so življali drobel granat in krogel. Kot podsekana drevesa so padali s hriba ranjeni in ubiti. Toda živi so jurili naprej in prehitelje smrt.

— Kam silite? V bunker, paša duša! — je ded poslal Stefana Suhareva, ki je v tej borbi naskakoval poleg Jerohina. Toda se povzpni, ted! S teboj govorim!

— In čez nekoliko trenutkov so vsi videli deda na vrhovnih sedla. Zajeהל je kamen kakor konja in z znaki kariz kozakom pot. Jerohin je z visoko odlično videl mesta, s katerih je sovraničniki streljali.

Ko so Nemci zasedali starca z gosto sivo brado, so osupnili in so ga nekoliko trenutkov pustili pri miru.

— Tod, tod, — je kričal medtem Jerohin in stisnil karabinko v levi roki ter mahal z desno. — Toda hiterjeje se že naprili! Nanj cedi avtomatske puške. Suho jensko lase je zašustelo pod telesom ubitoga deda, ki se je kot kotalilo dalje na podnožje hriba.

Kozaki so na bojem polju priredili zadušeno svojemu vojnomu tovarišu. In kdo ve, da ni njihov srd, s katerim so se borili, tudi odločil ta srditi boj za važno v. sino, ki se je končal z našo zmago.

NOVI ČLOVEK

ra do zjutraj ne bo prišla tod mimo ni ena živa duša.

In glej, tu v mraku, na odprtem mestu, v vetru, prihaja na svet novi človek. Treba ga je obvarovati, rešiti pred mrazom, mrkom in topovi. Irenino uho ni vse čulo streljanja niti eksplozije. Pomagalo je čeno, kakor da bi se to dogajalo v sobi, kakor zmerom...

Visoko je dvignila dete, kot da ga kaže vsemu vsemestu, ki je bilo ovito v mrak. Nosi ga je bila prišla na svoje prvi kakor vročomot. Pokrilo z njenim kožuhom je ječalo. Hodila je po snegu, kjer ni bilo niti sledy človeških nog.

Za njo, so se liči ranjena pitca, vlekla poročnica, naslonjena na bolničarja. Pogrezala se je v snegu zamete, njene ušesle ustnice so ispetale: »Sama bom...«

Bolničar je pital, ves utrujen, in ponavljal samo eno: »Zdaj bomo prišli, zdaj bomo, čisto blizu smo...«

Snežni metel jim je metal v obraz priplila suhega snega. Tam neke, se je kakor dež, vsulo steno do zjutraj ne bo prišla tod mimo ni ena živa duša.

Čemu je to potrebno — vprašala Irena.

»Zelela bi vedeti.«

»Pravijo mi Irena. Kaj ti je to moje ime.«

»Hčerko bom tako narvala, kot se je spominja. Rečila si jo: srčna ti hvala!«

In rečubila jo je trilateral. In na se je okrenila in zaplaval a da ama ni vedla zakaj.

...Usakdo ve kaj pomeni edini sin...

»O slovenske domovinske vojne«

To se je pripetilo v Sevastopolju, poslednje dni njegove junjske obrambe. Nemci so se prodali v mesto, zavzeli severni in južni zaliv, toda poslednji Sevastopoljci so se borili na ozkem obalnem predelu.

Fončki so ob obali pristajale male ladice in odvažale ostanke posadke in prebivalcev. Ladje so se natanovale pod sovraničnikovim ognjem in so takoj odplule na odprto morje. Oni pa, ki jim ni uspelo, vkrcaji se, so nadaljevali borbo proti sovraničniku, ki je napadal in čakal naslednje ladje.

Baterija, pri kateri je služil Boris Kimentijevič Melnik, je se vedno streljala, toda že so izdali ukaz, naj se vse pripravi za njeno uničenje.

Ko je izvršil povelje, je Melnik zaprosil, naj ga pustijo domov. V mestu je bila njegova žena z enajstletnim sinom. Bila sta blizu v kamnolomu, a moral ju je dolgo iskati. Treba se je zemlja, ko se je plazili, ždel v jamah, ki so jih izkopale granate in ki so se se kadile, ležal v jarkih in iskal svoje pod zemljo in v temnih votlinah. Vse mu je migalo pred očmi, nikogar ni mogel spoznati, končno je, sam se ne spominja kako, našel na sina.

Melnik se je podvilaz s svojimi na obalo, blizu kraja, kjer so se pomori vkrcavali.

Na kraju se je Melnikova družina privlekla k prehodu na obalo in Melnik je po vrvi spustil ženo in sina k morju.

Vsakdo ve, kaj pomeni edini sin. In glej, kar je 250 dni jurila na progi trdnjavi, je sedaj jurilo proti njegovemu sinu.

To je bil poslednji dan Sevastopolja.

Melnik se je že moral širiti k bateriji in je prepustil svojo družino znanemu kuharju.

Odšel je iz baterije med zid. njimi in se podvilaz. Kmalu pri deda in hite, je da vkrca najo sin in žena.

Pri izhodu poleg zadnjega topa je nenadoma zašlisl ječanje. Po glasu je prišel do onega, ki je ječal. Otupil ga je. Pred njim je ležal čisto ranjeni zapovednik.

Kaj naj bi počel z njim? Naj bi ga nesel na ladjo? In česa je imel malo, a na obali sta ga čakala žena in sin. Naj bi ga pustil...

Melnik je pogledal na morje. Ladje so se približevale. Tedaj je vrzel zapovednika na rame, ga privzel za svoj pas, ovi ranjenčeve roke okoli svojega vratu in jih pritiskal z brado, da ne bi omahnil, ter tekel z bremenom k obali. Čeprav ni bilo treba da bi teklo izrvali oba posla. Treba bi bilo pustiti zapovednika in bežati k svojim, ali pa rešiti zapovednika in prepustiti ženo in sina arečnemu naključju.

Redkokdaj je v človeškem življenju tako težka skušnjava. Toda sedaj, ko je ranjeni zapovednik onemogel ležal na močnih Melnikovih ramenih, je skupaj z njegovim na pol živega telesa ležala na pločih topničarja dolga zmago.

klo po jakem polku. Hodil so kot zmagovalci noč, mraka in kasne. Ako bi bilo potrebno, bi jih sprevedel še skozi celo mesto in bi nosil to malo, novo življenje novega malga človeka, ki se je pojavil v našem mestu. ob čudni uri.

Mati je še vedela, da je ročila hčer. Zdal pa adaj je stegnila roko k treni po otroku, hotela je je naravnost zaustaviti. Potem pa ji je roka zopet omahnila.

Prišli so v bolnico. In ko je žena ležala v postelji in so jo dje okoli nje skrbeli, da bi se boljše namestila, je poklicala sebi Ireno in ji dejala resno, skoraj osorno, ispetaje: »Kako se ti menjaš?«

Čemu je to potrebno — vprašala Irena.

»Zelela bi vedeti.«

»Pravijo mi Irena. Kaj ti je to moje ime.«

»Hčerko bom tako narvala, kot se je spominja. Rečila si jo: srčna ti hvala!«

In rečubila jo je trilateral. In na se je okrenila in zaplaval a da ama ni vedla zakaj.

NA SONCU

...Usakdo ve kaj pomeni edini sin...

»O slovenske domovinske vojne«

To se je pripetilo v Sevastopolju, poslednje dni njegove junjske obrambe. Nemci so se prodali v mesto, zavzeli severni in južni zaliv, toda poslednji Sevastopoljci so se borili na ozkem obalnem predelu.

Fončki so ob obali pristajale male ladice in odvažale ostanke posadke in prebivalcev. Ladje so se natanovale pod sovraničnikovim ognjem in so takoj odplule na odprto morje. Oni pa, ki jim ni uspelo, vkrcaji se, so nadaljevali borbo proti sovraničniku, ki je napadal in čakal naslednje ladje.